

The Interaction Between the Government, Market, and Civil Society and its Role in Reducing Economic Inequality, A Comparative-Quantitative Survey of Developing Countries: 2000-2019¹

Nilloofar Saghabashi Naeini * 

Ph.D. Student of Sociology, Shahid Beheshti University, Tehran, Iran.

Introduction

One of the most significant concerns of the modern world, particularly in developing nations, is the rising economic inequality (income and wealth inequality). Based on statistical data, the Middle East and North Africa region has the highest inequality, accounting for 55% of the top decile's resource accumulation, while Europe has the lowest inequality, with 36%. The numerous consequences of increasing economic inequality, such as the spread of all kinds of crimes and unrest, the reduction of intergenerational mobility, the exhaustion of democracy, and the reduction of economic growth and development, highlight the need for efforts to reduce economic inequality on a global scale.

Analysis of theoretical and empirical studies shows that most solutions to reduce economic inequality are based primarily on one of the poles: government/market/civil society. The reduction in inequality depends on the relationship between the three poles mentioned. Therefore, in this article, we have tried to test how it can be experimentally adapted in developing countries by presenting a model of the interrelationship between the three mentioned dimensions.

Literature Review

A review of the theoretical literature shows that some believe that the reduction of economic inequality depends on the absolute role of the free market. These theorists

1. This article is an excerpt from the author's doctoral dissertation at Shahid Beheshti University.

* Corresponding Author: n.saghabashi@gmail.com

How to Cite: Saghabashi Naeni, N. (2025). The interaction between government, market and civil society and its role in reducing economic inequality: Comparative-quantitative survey of developing countries: 2000-2019, *Journal of Social Development and Welfare Planning*, 15(61), 453-478.

maintain that government participation leads to distribution in society becoming more unequal. Some of them even consider any form of redistribution to be morally reprehensible and consider it as the enslavement of the wealthy by society and the excessive dependence of the powerless and weak.

The other set, unlike the first set of thinkers, sees the reduction of inequality as a consequence of the increasing role of the government and the use of its regulatory policies. According to this group, the government's regulatory policies prevent unnecessary austerity, inflation, poverty, and mass hunger. In the end, the last set of thinkers estimates that the reduction of inequality is dependent on the prosperity of civil society in the territory. According to this group, civil society plays an effective role in increasing tolerance, and civic participation, protecting human rights, and eliminating violence.

Theoretical Framework

We have tried to illustrate the connection between the three mentioned dimensions in reducing inequality by presenting a model. According to this view, on the one hand, it is necessary for the government to provide effective executive capacities for the optimal functioning of markets, and on the other hand, the market contributes to increasing the productivity and financial capacity of the government through its mechanisms; civil society creates effective conditions for the production of collective good, and markets create the conditions for prosperity, vitality and cultural freshness of civil society by providing material opportunities, and finally, the government provides appropriate distribution mechanisms for the optimal functioning of civil society. Civil society also provides a platform for transferring considered demands between the government and society calmly and logically.

Materials and Methods

The current research is based on a comparative-quantitative method. It covers the period from 2000 to 2019. The data is collected "secondarily" from various sources. The research sample includes 100 developing countries. The population threshold of these countries for conducting a comparative analysis is set at 5 million. The comparison of the model with findings was carried out using structural equation modeling and its localization.

Results

According to the findings of this research, the top 10% of society in the three regions of Latin America, North Africa, the Middle East, and Sub-Saharan Africa accumulated more than half of the income and wealth of the entire society (approximately 53%). Among the countries in the three regions mentioned, the income of the top decile is in the three countries of Malawi (81%), Brazil (64%) and

Bahrain (62%), and the wealth of the top decile is also in the three countries of South Africa (10/92), the United Arab Emirates (31/81) and Chile (52/77).

The results of the analysis of structural equations in the test of the theoretical model with research data also showed that of the three relevant sides (separately), civil society had the greatest impact on reducing inequality (standard coefficient = -0.23). After this variable, the market mechanism and the government mechanism are placed respectively (standard coefficients = -0.13 and -0.10, respectively). The goodness-of-fit test of the mentioned theoretical structure to the observed data indicates the average fit of the model to the observable data. The criteria GFI = 0.78 and AGFI = 0.43 indicate the average fit of the model. On the other hand, in our opinion, the mutual relations between the three poles show the greatest influence and mutual agreement between the government and civil society (standard coefficient = 0.50). The interrelationships of other dimensions were not verified. The localization of the model in different geographical areas has also shown that there is no mutual relationship between the three sides of government, market, and civil society.

Conclusion

The primary purpose of this article has been to analyze the consensus between the government, the market, and civil society to minimize inequality and its experimental test in developing countries. Considering the importance of the three dimensions of the government, the market, and civil society, the following strategies can be proposed to reduce economic inequality (income and wealth concentration) in countries:

- Increasing equal opportunities to enter the market and removing compelling obstacles (in Rawls's interpretation, this increase in opportunities should in particular provide the basis for benefiting the most disadvantaged);
- Setting effective welfare policies by the government to optimize the distribution of income between groups;
- Increasing the scale and expansion of civil society to increase social opportunities for membership in more social groups
- Adapting each of the aforementioned policies to the institutional conditions of the countries.

Keywords: Economic Inequality, Government, Market, Civil Society, Developing Countries



تعامل متقابل بین دولت-بازار-جامعه مدنی و نقش آن در کاهش نابرابری اقتصادی؛ بررسی تطبیقی-کمی کشورهای در حال توسعه: ۲۰۱۹-۲۰۰۰^۱

نیلوفر سقا باشی نایینی*  دانشجوی دکتری جامعه‌شناسی دانشگاه شهید بهشتی، تهران، ایران.

چکیده

این مطالعه درصدد بررسی اثرات آرایش و تعامل متقابل بین دولت-بازار-جامعه مدنی بر کاهش نابرابری‌های اقتصادی (تراکم درآمد و ثروت) است. اساس تحقیق بر روش تطبیقی-کمی سامان یافته است که در آن از داده‌های ثانویه برای ۱۰۰ کشور در حال توسعه از سال ۲۰۰۰ تا ۲۰۱۹ استفاده شده است. تحلیل داده‌ها با استفاده از الگوسازی معادلات ساختاری و لوکالیزه (زمینه‌مند کردن) آن انجام شد. نتایج تحقیق حاضر نشان داد هر یک از سه ضلع دولت-بازار-جامعه مدنی در کاهش نابرابری اقتصادی مؤثر بوده است. بازار با افزایش رشد و توسعه اقتصادی و رقابت آزاد؛ دولت با افزایش سیاست‌های تنظیمی و تعدیلی (از جمله وضع مالیات برای ثروتمندان و تخصیص خدمات رفاهی) و جامعه مدنی با افزایش کانال‌ها و انجمن‌هایی برای بسط گفتمان‌های منطقی و مستدل. هرچند که شواهدی تجربی مبنی بر ارتباط متقابل بین سه بعد مزبور یافت نگردید.

واژه‌های کلیدی: نابرابری اقتصادی، دولت، بازار، جامعه مدنی، کشورهای در حال توسعه

۱. این مقاله مستخرج از رساله دکتری نویسنده در دانشگاه شهید بهشتی است.

*نویسنده مسئول: n.saghabashi@gmail.com

مقدمه و طرح مسئله

یکی از مهم‌ترین مسائل و مشکلات دنیای معاصر، افزایش بی‌رویه نابرابری اقتصادی (نابرابری درآمد و ثروت) در اکثر کشورهای جهان است. شواهد آماری حکایت از آن دارد که دهک بالای جامعه، حدود ۵۰ درصد آمد و دوسوم ثروت جهانی را به خود اختصاص داده‌اند. این ارقام ۶ برابر دارایی فقیرترین افراد جامعه است. در این رابطه، کشورهای درحال توسعه، معضلات بیش‌تری را تجربه می‌کنند؛ به طوری که منطقه شمال آفریقا و خاورمیانه با انباشت ۵۵ درصدی منابع در بین دهک بالا، نابرابرترین منطقه و اروپا با ۳۶ درصد، برابرترین منطقه جهان محسوب می‌شوند. آمریکای لاتین و آسیای شرقی هم با نسبت ۵۵ و ۴۳ درصد، بعد از شمال آفریقا و خاورمیانه (منا) قرار می‌گیرند (Chancel, 2023; Piketty, Saez & Zucman, 2022; Oxfam, 2023).

تشدید این مسئله (نابرابری اقتصادی) پیامدهای بسیاری چه در سطح خرد و چه در سطح کلان برای کنشگران (فردی و جمعی) به همراه داشته است. افزایش انواع جرائم و شورش‌های سیاسی (چلبی، ۱۳۸۹)؛ کاهش تحرک بین نسلی یا آنچه در ادبیات با تعبیر «اثر متیو»^۱ یاد می‌شود (ثروت، ثروت می‌آورد و فقر هم فقر) (Prieto, 2021; Reeves, 2017; Rigney, 2010; Durlauf, Kourtellos & Tan, 2022) و کاهش رشد اقتصادی، دوقطبی شدن فضای سیاسی و فرسودگی دموکراسی (Oxfam, 2023) از عمده پیامدهای نابرابری اقتصادی بوده است.

از همین روی تلاش جهت کاهش شکاف‌های درآمدی و تخفیف نابرابری اقتصادی، یک ضرورت در سطح جهانی محسوب می‌شود. مرور مطالعات و پژوهش‌ها نشان از آن دارد که راهکارهای کاهش نابرابری اقتصادی عمدتاً بر یکی از اقطاب: دولت / بازار / جامعه مدنی تکیه داشته است. با توجه به آن که کاهش نابرابری در گرو ارتباط متقابل و رفت و برگشت‌های متوالی بین این سه ضلع است، سعی خواهیم کرد با ارائه مدلی از ارتباط متقابل بین سه بعد مزبور، چگونگی انطباق تجربی آن در کشورهای درحال توسعه را بیازماییم.

1. Matthew effect

واکاوی ادبیات نظری

قبل از آن که چارچوب مفهومی و مدل نظری پیشنهادی خود را توضیح دهیم، مقدمتاً لازم است مروری مختصر راجع به هر سه بعد و چگونگی نقش آن‌ها در کاهش نابرابری‌های اقتصادی ارائه دهیم.

مرور ادبیات نظری نشان از آن دارد که برخی کاهش نابرابری اقتصادی را در گرو نقش مطلق بازار آزاد [فارغ از هرگونه دخالت دولت و صرف نقش آن در تأمین نظم کشور] می‌دانند. اسلیتر و تونکیس می‌نویسند رهیافت‌های این گروه مبتنی بر نقش بازار به‌مثابه نظامی محصور و خودتنظیم است که ذاتاً میل به سوی تعادل دارد. نوسانات بازار هم شوک‌هایی قلمداد می‌شوند که بیش‌تر مربوط به عوامل بیرون از نظام بازار (چه طبیعی و چه حاصل عوامل انسانی) است (اسلیتر و تونکیس، ۱۳۸۶).

اکثر اختیارگرایان در فلسفه سیاسی هم مداخله دولت را همراه با نابرابرتر شدن توزیع در جامعه می‌دانند. هایک^۱ یکی از اندیشمندان اختیارگرا به کارگیری اضطرار، اجبار یا هر اقدام تبعیض‌آمیز برای اصلاح نابرابری اقتصادی را غیرمجاز و نامشروع می‌داند (Viotti, 2008). نوزیک^۲ هم در این راستا هر صورت بازتوزیع (مانند سیاست‌های مالیاتی دولت) را به لحاظ اخلاقی نادرست دانسته و مالیات‌گیری را به‌مثابه نوعی کار اجباری (یعنی برده‌داری) قلمداد می‌کند. به زعم او وقتی با سازوکارهای بازتوزیع، دولت ثروت را از توانگران به تنگدستان انتقال می‌دهد، شرایطی پیش می‌آید که در واقع فقرا، ثروتمندان را به بردگی می‌گیرند (بروس و باربن، ۱۴۰۱: ۳۹۴-۳۹۳). بر همین اساس بود که حکومت‌های نئولیبرالی به ویژه در دموکراسی‌های بریتانیایی «وارونه‌سازی دولت رفاه» را پیشنهاد دادند، چرا که معتقد بودند ساختارهای رفاهی بیش‌تر نوعی «فرهنگ وابستگی» را در جامعه تقویت و تشدید می‌نماید، بدین معنی که افراد برای رفع بسیاری از احتیاجات اجتماعی و اقتصادی خود به دولت متکی می‌شوند و قوه ابتکار فردی، استقلال و قدرت

1. Hayek

2. Nozick

انتخاب خود را از دست می‌دهند (مید ۱۹۸۶؛ به نقل از اسلیتر و تونکیس، ۱۳۸۶).

گروه دیگر در تقابل با اندیشمندان دسته نخست، کاهش نابرابری را در پی نقش فزاینده دولت و اعمال سیاست‌های تنظیمی آن می‌دانند. به زعم این گروه، افزایش نابرابری پس از دهه‌های ۱۹۸۰ و ۱۹۹۰ به دلیل ناکامی پارادایم نئولیبرال، نقش مؤثر دولت را پررنگ‌تر نمود. در این راستا سازمان امدادی آکسفام در جدیدترین گزارش خود تحت عنوان «بقای ثروتمندان: چگونگی وضع مالیات برای سوپر ثروتمندان جهت مبارزه با نابرابری»، مالیات صعودی (فزاینده) بر ثروتمندان را راه خروج از بحران‌های چندگانه دنیای معاصر برمی‌شمارد؛ چراکه این امر مانع ریاضت‌غیرضروری، تورم و قیمت‌های بالا و فقر و گرسنگی توده‌ای می‌گردد (Oxfam, 2023: 12).

توماس پیکتی معتقد است افزایش نسبت سرمایه به درآمد در بیش‌تر کشورهای توسعه‌یافته، ضرورت اعمال مداخله‌های لازم را اولویت می‌دهد. مؤثرترین ابزار لازم برای تحقق این هدف، «اعمال مالیات بر سرمایه» است (Vallier, 2019: 3). به زعم او توزیع مدرن به معنای انتقال درآمد از غنی به فقیر نیست؛ بلکه تأمین بودجه خدمات عمومی و درآمدهای جایگزینی که برای همه کم‌ویش یکسان است را دربرمی‌گیرد (به ویژه در حوزه‌های سلامت و بهداشت، تحصیل و مستمری بازنشستگان) (پیکتی، ۱۳۹۶: ۶۳۳).

ولز و ماهچا (۲۰۱۹) در مطالعه خود، مدل پیشنهادی پیکتی را در کشور کلمبیا (یکی از کشورهای درحال توسعه)، مورد آزمون قرار دادند. نتایج آن‌ها نشان داد ثروتمندان امکانات بیش‌تری برای حفظ دارایی خود و فرار مالیاتی دارند. از همین روی کاربست پیشنهاد پیکتی در این نوع کشورها منوط به نقش سه عامل بنیادی است؛ شامل: ۱. پویایی جامعه مدنی؛ ۲. شفافیت مالی و ۳. بسط گفتمان‌های داوطلبانه جهت اطلاع از دارایی ثروتمندان. گانگل و همکاران (۲۰۱۸) هم با پژوهشی در کشور پاکستان، با تأکید بر «اقتصاد سایه‌ای» و «فرار مالیاتی» به نتیجه مشابهی دست یافتند.

برنت و هاگمجر در پژوهشی دیگر با تأکید بر سازوکارهای حمایت اجتماعی، برنامه‌های رفاهی کشورهای درحال توسعه را به‌طور متناقضی به سود ثروتمندان بالقوه

تشخیص داده‌اند. «فقیرترین افراد به علت عدم آموزش، دانش و اطلاعات، دوری بُعد مسافت، هزینه‌های حمل‌ونقل و نظایر آن، مشکلات بسیاری در دسترسی به این مزایا دارند (برنت و هاگمجر، ۱۳۹۷: ۱۴۱-۱۴۰). هم‌چنین در پژوهشی دیگر پنج اقتصاددان صندوق بین‌المللی پول، با بررسی تطبیقی کشورهای در حال توسعه و توسعه‌یافته در فاصله سال‌های ۱۹۸۰ تا ۲۰۱۲، نظریه مرسوم مبنی بر نقش افزایشی درآمد ثروتمندان در رشد اقتصادی بیش‌تر را به چالش کشیدند. «افزایش سهم یک‌درصدی درآمد دهک بالای جامعه، رشد اقتصادی را در پنج سال آینده به میزان ۸ درصد کاهش می‌دهد؛ درحالی‌که افزایش یک درصد درآمد دهک پایین جامعه، موجب بهینگی رشد اقتصادی در جامعه به میزان ۳۸ درصد خواهد شد. ازاین‌رو مالیات تصاعدی نقش مهمی در کاهش نابرابری خواهد داشت؛ به شرطی که سیاست‌های مالی کشور به اغنیا امکان فرار مالیاتی ندهد» (Dabla-Norris, Kochhar, Suphaphiphat, Ricka & Tsounta, 2015).

در نهایت گروه آخر اندیشمندان، کاهش نابرابری را منوط به شکوفایی جامعه مدنی در کشور دانسته‌اند. کلی با تأکید بر نقش رهایی‌بخش جامعه مدنی در افزایش بردباری، مشارکت مدنی، حفظ حقوق انسانی، امحای خشونت‌ها و توسعه اقتصادی پایدار، پیش‌زمینه‌های اقتصادی و به ویژه نظام آموزشی کشورها را در این امر، بسیار مؤثر قلمداد می‌کند (Klie, 2009: 325). در این رابطه جسوپ هم نقش مؤثر جامعه مدنی را در گرو ارتباط متقابل با دو ضلع بازار و دولت می‌داند. او می‌نویسد اگر این سه بعد را همچون اضلاع مثلثی در نظر بگیریم، رابطه بین هر کدام در فضای داخلی مثلث بر حسب منطق جداگانه‌ای شکل می‌گیرد؛ یعنی رابطه بین بازار و دولت بر حسب منطق سود؛ رابطه بین بازار و جامعه مدنی بر حسب منطق فردگرایی افراطی و در نهایت رابطه بین دولت و جامعه مدنی هم بر حسب حقوق شهروندی و رقابت سیاسی؛ از طرفی فضای بیرونی مثلث بر محدودیت این رابطه‌های تک‌جانبه تأکید می‌کند. به عبارتی تأکید بر اهمیت میانجی‌گری بازتولید اجتماعی برای رابطه بین دولت و بازار، ارزش‌های اجتماعی و انسجام در رابطه بین بازار و جامعه مدنی و در نهایت نقش احزاب انبوه و جنبش‌های اجتماعی در رابطه بین

دولت و جامعه مدنی (Jessop, 2022: 221).

در خاتمه لازم است به این نکته اشاره شود که هر یک از مدل‌های اقتصاد سیاسی در جهان، تمرکز خود را بیش‌تر / کمتر به یکی از دو ضلع بازار یا دولت و گهگاه جامعه مدنی سوق داده‌اند. مدل لیبرال (واشنگتن) بر حداقل مداخله‌های دولتی تأکید دارد. نقش دولت در این مدل غنی‌سازی (و نه جایگزینی) مبادله‌های بازاری است؛ از این‌روست که این کشورها یارانه رفاه خصوصی از طریق کسر مالیات را ترجیح می‌دهند. ایالات متحده آمریکا نمونه بارز این مدل است. در قطب مقابل، مدل اقتصاد بازار سوسیالیستی که در کشور چین غالب است، تسلط مالکیت دولتی در اقتصاد را محور قرار می‌دهد. مدل اسکاندیناویایی (مدل اجتماعی دموکراتیک) بر جذب (شمول) همگانی و توزیع خدمات رفاهی برای همه شهروندان تکیه دارد. از طرفی مدل بیش‌تر کشورهای اروپایی (فرانسه، ایتالیا، آلمان، هلند و اسپانیا)، مسئولیت‌های رفاه اولیه را در بطن اعضای خانواده فرض می‌گیرد. طبق این مدل، مقدار مزایایی که هر شهروند از آن برخوردار می‌شود بستگی به موقعیت او در جامعه دارد. این نوع مدل بیش‌تر در پی حفظ ثبات اجتماعی، خانواده‌های مستحکم و وفاداری به دولت است (Esping-Anderson & Myles, 2018: 115-118).

چارچوب نظری: آرایش متقابل بین دولت، بازار و جامعه مدنی

برای تدوین چارچوب نظری و مدل پیشنهادی خود، مقدمتاً لازم است نکاتی را توضیح دهیم. به لحاظ تحلیلی، هر یک از اقطاب سه‌گانه دولت-بازار-جامعه مدنی، بر حسب منطق (قانون درونی)^۱ متفاوتی در جامعه عمل می‌کنند. دولت در حوزه سیاسی جامعه، حائز منطق «اصل تحقق» است که مطابق این اصل، «اجبار» مکانیسم غالب برای وادار سازی دیگری به انجام دادن کار است. «بازار» در حوزه اقتصادی جامعه، دارای منطق غالب «اصل بهینه‌سازی» است که مکانیسم غالب برای وادار سازی دیگری به انجام کار از نوع «تحریک» است و در نهایت «جامعه مدنی» در حوزه اجتماعی، منطق درونی «اصل

1. inner law

سازگاری اجتماعی» را داراست که بر اساس آن با فعال‌سازی تعهد، می‌توان دیگری را به انجام کاری وادار کرد (چلبی، ۱۳۸۹: ۴۴-۳۹).

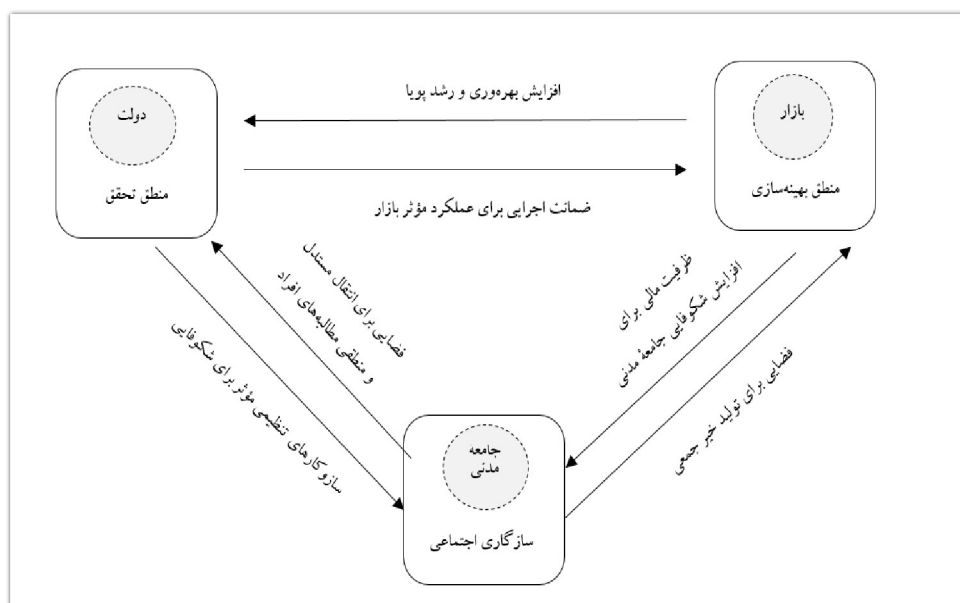
به‌زعم چلبی، در رابطه بین نظام‌ها، سه حالت مختلف می‌تواند مطرح شود: «در حالت نخست، با تسلط یک نظام بر سایر نظام‌ها، قانون درونی نظام غالب مسلط می‌شود و نظام‌های مغلوب، تحت تأثیر قانون درونی نظام غالب عمل می‌کنند. در حالت دوم، نظام‌ها در انزوای متقابل به سر می‌برند و بدون تأثیر از یکدیگر و به نحوی کاملاً مستقل می‌کنند. در این حالت، نظام‌های گوناگون از کارکردهای یکدیگر بی‌بهره می‌مانند و از خود-بسامانی^۱ نظام کل، کاسته می‌شود. در حالت سوم، روابط مابین نظام‌ها از نوع «نفوذ متقابل»^۲ است. در این حالت، نظام‌ها در عین ارتباط با یکدیگر، استقلال نسبی خود را حفظ می‌کنند و از کارکردهای یکدیگر بهره می‌برند. بهترین نوع رابطه میان نظام‌ها، نفوذ متقابل است که به تکمیل نظام‌ها و پیشرفت آن‌ها می‌انجامد و نظام کل را به اهداف خود نزدیک‌تر می‌کند» (چلبی، ۱۳۹۰: ۳۹).

با توجه به این نکته، مدل نهایی پیشنهادی خود را طبق شکل (۱) ارائه نموده‌ایم. طبق شکل مزبور، لازم است از یک‌طرف دولت ظرفیت اجرایی مؤثر برای کارکرد بهینه بازارها را فراهم کند و از طرف دیگر بازار هم با مکانیسم‌های خود به افزایش بهره‌وری و ظرفیت مالی دولت کمک کند. برای مثال مک‌میلان عنوان کرده، از یک‌طرف بازار با سازوکارهای ویژه خود می‌تواند به حفاظت از آبریان در معرض خطر و تولید هوای پاک کمک کند، ولی کارکرد مؤثر آن در گرو تصمیم‌گیری‌های هماهنگ و وجود قوانینی است که با شکل‌گیری ترتیبات مالی یا مقابله با انحصار شکل گرفته باشد. دولت هم به قواعد تنظیم بازی در بازار کمک می‌کند (مک‌میلان، ۱۳۹۷). عجم اوغلو و رابینسون^۳ در همین زمینه اشاره کرده‌اند، «نهادهای سیاسی، قدرت و قابلیت حکومت در حکمرانی و اداره جامعه را شامل می‌شوند و نهادهای اقتصادی هم به انگیزه‌ها (انگیزه تحصیل، انگیزه

1. autopoietic
2. interpenetration
3. Acemoglu & Robinson

تعامل متقابل بین دولت - بازار - جامعه مدنی و نقش آن...، سقاباشی نایینی | ۴۶۳

سرمایه گذاری، انگیزه ابداع...، شکل می دهند، امکان حضور در بازارهای کار را فراهم می کنند، تأمین مالی را میسر می کنند، حقوق مالکیت افراد و بنگاه ها را تثبیت می کنند و شیوه تأمین معاش افراد را تحت تأثیر قرار می دهند» (عجم اوغلو و راینسون، ۱۳۹۶: ۷۳).



شکل ۱- مدلی برای رابطه متقابل بین دولت-بازار-جامعه مدنی (منبع: نگارنده)

از طرفی جامعه مدنی در حوزه اجتماعی که «انجمن های داوطلبانه» در ابعاد سیاسی، اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی در آن نقشی محوری ایفا می کنند، در سطح خرد موجب ارائه فرصت های اجتماعی به اعضای جامعه برای بسط شبکه روابط فردی، بالا بردن تحمل اجتماعی در برخورد منطقی با سلايق، مسائل و راه حل های متفاوت بر حسب «اصل مجاب سازی»، انتخاب شدن و انتخاب کردن در عرصه عمومی می شوند و در سطح کلان نیز موجبات تعمیم همبستگی اجتماعی، تقویت مشارکت فعالانه و داوطلبانه اکثریت در امور اجتماعی، تقویت ارزش شیوه مجاب سازی، افزایش تعداد سلسله مراتب سازمانی و کاهش

تراکم قدرت و تسهیلات بیش‌تر در انتقال اطلاعات و به‌کارگیری مؤثر آن‌ها طی بسط روابط گفت‌وگویی در عرض جامعه را فراهم می‌نماید (چلبی، ۱۳۸۹: ۲۹۰-۲۸۹).

طبق این اصل، جامعه مدنی شرایط مؤثر برای تولید خیر جمعی را فراهم کرده و بازارها هم با فراهم آوری فرصت‌های مادی، شرایط شکوفایی، سرزندگی و طراوت فرهنگی جامعه مدنی را فراهم می‌کنند. برونی و زماگنی با طرح مفهوم «اقتصاد مدنی»^۱ در کتاب خود این نکته را متذکر شده‌اند که هدف نهایی در دو سوی این پیوستار باید تعامل انسان با دیگری جهت کسب بیش‌تر خیر جمعی و شادمانی باشد. آن‌ها با الهام از نظریه اقتصاددانانی مثل مارسل موس^۲ و کارل پولانی^۳، این ایده را مطرح کرده‌اند که اقتصادهای سالم ریشه در اعتماد، نفع متقابل و شادمانی دارند که هر سه این‌ها تأییدکننده رابطه متقابل، حمایت متقابل یا یاریگری^۴ به عنوان پایه تولید و مبادله است (Bruni & Zmagni, 2016: 22). در سویه دیگر هم دولت سازوکارهای توزیعی مناسب برای عملکرد بهینه جامعه مدنی را فراهم کرده و جامعه مدنی هم بستری برای انتقال مطالبه‌ها و خواسته‌های سنجیده بین دولت و جامعه را به صورت آرام و منطقی فراهم می‌کند.

روش‌شناسی

پژوهش حاضر مبتنی بر روش تطبیقی-کمی است. دوره زمانی از سال ۲۰۰۰ تا ۲۰۱۹ میلادی را شامل می‌شود. داده‌ها، «ثانویه» بوده که از منابع مختلف جمع‌آوری شده‌اند. نمونه پژوهش شامل ۱۰۰ کشور در حال توسعه است. این کشورها بایستی حائز حداقل ملاک جمعیت کافی برای انجام تحلیل تطبیقی باشند. مقدار این ملاک در این پژوهش، آستانه جمعیتی ۵ میلیون نفری تعریف شده است.

-
1. civil economy
 2. Marcel Mauss
 3. Karl Polanyi
 4. Fraternity

جدول ۱- توزیع مناطق جغرافیایی مورد مطالعه

مناطق جغرافیایی	تعداد	درصد تجمعی
اروپای شرقی	۱۶	۱۶
آمریکای لاتین	۲۰	۳۶
شمال آفریقا و خاورمیانه	۱۷	۵۳
آفریقای زیر صحر	۳۰	۸۳
شرق، جنوب و جنوب شرق آسیا	۱۷	۱۰۰
مجموع	۱۰۰	

از آنجا که نتایج بررسی مدل مربوطه، ممکن است در مناطق جغرافیایی مختلف [بر حسب سطح توسعه آن‌ها،] تفاوت نسبی داشته باشد، لازم است این سازوکار «لوکالیزه» شود، یعنی در هر یک از مناطق جغرافیایی مختلف به‌طور مجزا در نظر گرفته شود و وضعیت آن‌ها در این خصوص با یکدیگر مقایسه گردد. به عبارتی با ایجاد حصار زمینه‌ای (زمینه‌ای کردن بررسی تجربی متغیرها با در نظر گرفتن مناطق جغرافیایی)، سازوکار توضیحی را فعال کرده و اعمال کنترل آزمایشی بنماییم.^۱

مقیاس سازی و منابع داده‌ها

مفهوم‌سازی، مقیاس سازی متغیرهای تحت مطالعه و منابع داده‌ها همگی در جدول ۲ به اختصار گزارش شده‌اند.

۱- این بخش تحلیل با الهام از مقاله «رنالیسم روش شناختی در جامعه‌شناسی»، تألیف مسعود چلبی (۱۳۹۰) انجام گرفت.

جدول ۲- متغیرها، تعاریف مفهومی و عملیاتی، منبع و سال داده‌ها

منبع و سال	تعاریف مفهومی و عملیاتی شاخص‌ها	متغیرها
پایگاه جهانی نابرابری (۲۰۱۹-۱۹۸۰)	توزیع متراکم منابع ارزشمند در میان مواضع راهبردی و بانفوذ را گویند. برای سنجش این متغیر، تراکم درآمد و ثروت در دهک بالای جامعه در نظر گرفته شد.	نابرابری اقتصادی
بانک جهانی (۲۰۱۹-۱۹۸۰) مؤسسه هریتیج و برتسلمان (۲۰۱۹-۲۰۰۰)	برای بررسی بازار، سه متغیر به‌طور جداگانه در نظر گرفته شد: ۱. توسعه اقتصادی که معادل ارتقای انطباقی جامعه با محیط طبیعی است. سه شاخص برای بررسی این متغیر در نظر گرفته شد: تولید ناخالص داخلی سرانه بر حسب دلار آمریکا، میزان مصرف سرانه الکتریکی بر حسب کیلووات ساعت و ارزش افزوده صنعتی بر حسب دلار آمریکا؛ ۲. بیشینگی بازده رشد به نرخ سرمایه: اطلاعات مربوط به این متغیر با الهام از قانون اول سرمایه‌داری پیکتی و روش پیشنهادی او (سرخوش‌سرا، نصراللهی، آذربایجانی و بخشی ۲۰۲۰) با تفاضل نرخ سرمایه واقعی به نرخ رشد به دست آمد؛ ۳. رقابت آزاد. اطلاعات مربوط به این متغیر هم با استعانت از شاخص‌های آزادی مالی، تجاری و سرمایه‌گذاری مؤسسه هریتیج و اندازه بازار در کشورها از مؤسسه برتسلمان حاصل شد.	بازار
پایگاه جهانی نابرابری (۲۰۱۹-۱۹۸۰) tax - foundation, 2019	متغیر دولت به نقش تنظیمات دولتی و رفاهی در کاهش نابرابری توجه دارد؛ چراکه رهاسازی بازار آزاد نتیجه‌ای جز هدررفت ارزش‌های عدالت و آزادی نخواهد داشت (پیکتی، ۱۳۹۶: ۷۶۰-۷۵۹). برای سنجش این متغیر میزان مالیات هر کشور و مالیات بر دارایی‌های موروثی به علاوه مخارج رفاهی دولت در امور آموزشی، سلامت، بیمه اجتماعی و امور دفاعی ملحوظ گردید.	دولت
پیمایش جهانی ارزش‌ها (۲۰۱۹-۱۹۹۸) مؤسسه برتسلمان (۲۰۱۹-۲۰۰۶) - حقوق بشر - سینگرالنی و ریچارد (۲۰۱۱-۲۰۰۰)	جامعه مدنی به‌مثابه منطقه حائل بین چهار بخش اصلی جامعه کل تلقی می‌شود که در آن انجمن‌های داوطلبانه، نقش‌های محوری در ابعاد سیاسی، اجتماعی، اقتصادی و فرهنگی دارند (چلبی، ۱۳۸۹: ۲۸۸). سنجش جامعه مدنی با تحلیل عاملی مقادیر مربوط به سه متغیر و استاندارد سازی آن‌ها در بازه ۱۰۰-۰ به دست آمد. این سه متغیر عبارت‌اند از: میزان کمی جامعه مدنی (عضویت افراد در انجمن‌های داوطلبانه)، اثربخشی جامعه مدنی (آزادی انجمنی) و ثبات جامعه مدنی.	جامعه مدنی

یافته‌ها

الف) وضعیت سنجی نابرابری اقتصادی (تراکم درآمد و ثروت): ۲۰۱۹-۲۰۰۰
در این بخش ابتدا به توصیف متغیر اصلی تحقیق، یعنی نابرابری درآمد و ثروت بر اساس مناطق جغرافیایی موردنظر می‌پردازیم. لازم به ذکر است که تمام نمره‌های شاخص‌های مزبور بر حسب شاخص ۱۰۰-۰ استاندارد شده‌اند. جدول (۳) وضعیت نابرابری بر حسب این دو بعد را در بین مناطق مختلف جغرافیایی نشان می‌دهد.
همان‌گونه که ملاحظه می‌شود، ۱۰ درصد بالای جامعه در سه منطقه آمریکای لاتین، شمال آفریقا و خاورمیانه و آفریقای زیر صحرای، بیش از نیمی درآمد و ثروت کل جامعه را به خود اختصاص داده‌اند (حدود ۵۳ درصد). البته بر حسب تحقیق جالبی که اخیراً رأی و سینگ (۲۰۲۲) انجام داده‌اند، افراد ثروتمند تمایل کمتری به گزارش ثروت و دارایی خود؛ به ویژه در کشورهای در حال توسعه دارند. طبق مطالعه‌ای که این دو در کشور هند انجام داده‌اند، به‌طور متوسط یک درصد افزایش ثروت خانوادگی، کاهش ۵ درصد گزارش شفاف دارایی را خواهد داشت. بنابراین در ارزیابی نتایج باید با احتیاط عمل کرد.

جدول ۳- مقایسه زیرشاخص‌های نابرابری اقتصادی (نابرابری درآمد و ثروت) در مناطق

جغرافیایی مختلف

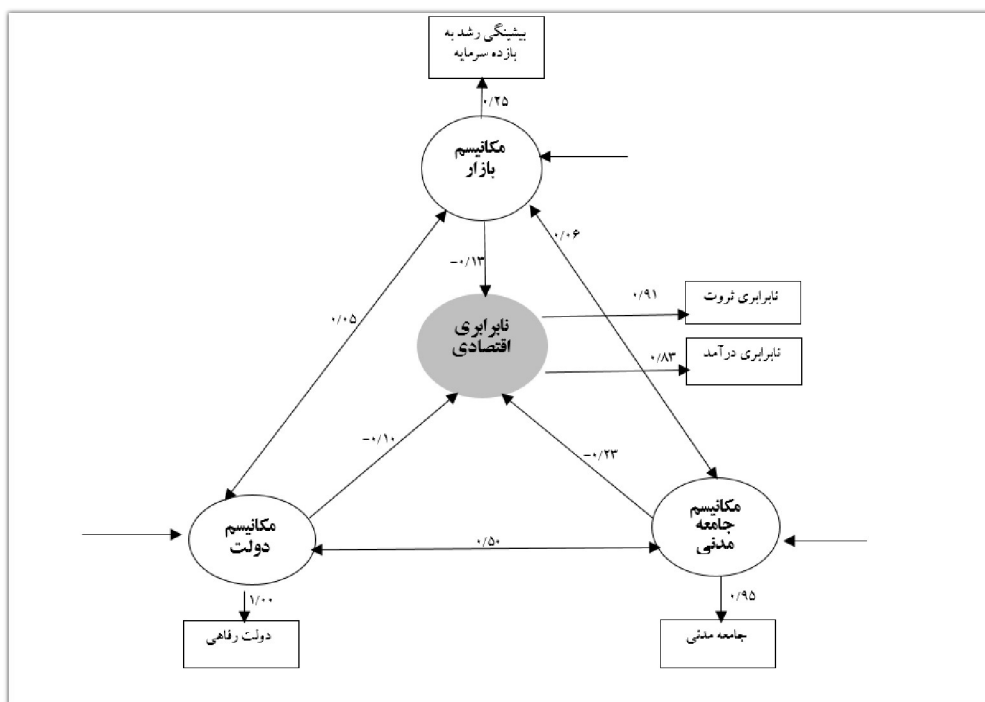
مناطق جغرافیایی	نابرابری درآمد ۱۰ درصد بالا	نابرابری ثروت ۱۰ درصد بالا	میانگین حساسی نابرابری اقتصادی
آمریکای لاتین	۵۱/۲۳	۵۰/۰۳	۵۰/۶۲
شمال آفریقا و خاورمیانه	۵۴/۳۵	۵۱/۵۱	۵۲/۹۸
آفریقای زیر صحرای	۵۳/۲۷	۵۰/۹۶	۵۲/۱۰
شرق، جنوب و جنوب شرق آسیا	۴۶/۲۱	۴۱/۰۸	۴۳/۵۷
اروپای شرقی	۳۶	۳۹/۲۴	۳۷/۵۹
میانگین کل	۴۹/۱۶	۴۷/۳۰	۴۸/۲۱

لازم به ذکر است که از میان کشورهای سه منطقه ذکر شده، درآمد دهک بالا در سه کشور مالاوی (۸۱٪)، برزیل (۶۴٪) و بحرین (۶۲٪) و ثروت دهک بالا نیز در سه کشور آفریقای جنوبی (۹۲/۱۰)، امارات متحده عربی (۸۱/۳۱) و شیلی (۷۷/۵۲) از سایر کشورها متراکم‌تر بوده است.

ب) تحلیل تطبیقی کمی: الگوسازی معادلات ساختاری

در تحقیق حاضر برای بررسی میزان برازش مدل نظری مطرح شده با داده‌ها از نرم‌افزار EQS 6.1 استفاده شد. آزمون نیکویی برازش ساختار نظری عنوان شده با داده‌های مشاهده شده، حاکی از برازش متوسط الگو با داده‌های مشاهده پذیر است. معیارهای $GFI = 0/43$ و $AGFI = 0/43$ حاکی از برازش متوسط الگو هستند. اما معیار $RMR = 40/26$ عملکرد نسبتاً قوی باقی مانده‌ها را در الگو نشان می‌دهد. هم‌چنین شاخص نیکویی برازش تطبیقی (CFI) برابر ۰/۵۶ است. معیار CFI ^۴ هر قدر به «یک» نزدیک‌تر باشد، بیانگر برازش بهتر مدل است.

-
1. Goodness of Fit Index
 2. Adjusted Goodness of Fit Index
 3. Root Mean Square Residual
 4. Comparative Fit Index



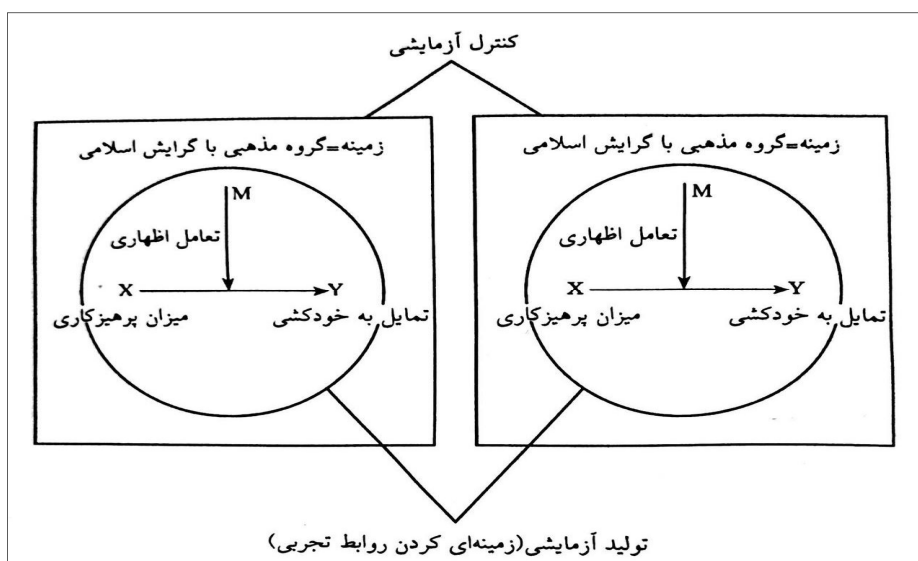
شکل ۲- مدل تثلیث دولت، بازار و جامعه مدنی در تأثیر بر نابرابری اقتصادی

نتایج تحلیل معادلات ساختاری در آزمون الگوی نظری با داده‌های تحقیق نشان داد که از بین سه ضلع مربوطه (به‌طور مجزا)، جامعه مدنی بیش‌ترین تأثیر را بر کاهش نابرابری داشته است (ضریب استاندارد = -0.23). پس‌ازاین متغیر به ترتیب بازار و دولت قرار گرفته‌اند (ضرایب استاندارد به ترتیب = -0.13 و -0.10). هم‌چنین از بین مؤلفه‌های تشکیل‌دهنده بازار، تنها بیش‌ینگی نرخ رشد به نرخ سرمایه بر کاهش نابرابری تأثیر داشته است. از طرف دیگر روابط متقابل بین سه قطب مدنظر ما نشان از بیش‌ترین تأثیرگذاری و آرایش متقابل بین دولت و جامعه مدنی دارد (ضریب استاندارد = 0.50). رابطه متقابل سایر ابعاد چندان رضایت‌بخش نبوده است. جدول ۴ آزمون نیکویی برازش مدل مربوطه را نشان می‌دهد.

جدول ۴- برازش مدل تثلیث دولت-بازار-جامعه مدنی در کاهش نابرابری

GFI	AGFI	CFI	RMR	X2	P-Value
۰/۷۸	۰/۴۳	۰/۵۶	۴۰/۲۶	۵۶/۸۲	۰/۰۰۰

ج) لوکالیزه کردن تأثیر آرایش بازار-دولت-جامعه مدنی بر کاهش نابرابری قبل از آن که به توضیح این بخش پردازیم، لازم است کمی از موضوع اصلی بحث منحرف شویم و در خصوص لوکالیزه کردن سازوکار، توضیح مختصری ارائه دهیم. چلبی می‌نویسد در پژوهش اجتماعی به روش رئالیستی، از زمینه اجتماعی به سازوکارهای مولد و از آنجا به ترتبات تجربی می‌رویم، یعنی سازوکارهای مولد و ترتبات تجربی در پژوهش تجربی زمینه اجتماعی، باید با هم تطابق پیدا کنند. او برای این کار رابطه میزان پرهیزکاری فرد (متغیر مستقل تجربی) بر میزان تمایل به خودکشی (متغیر وابسته تجربی) را مثال زده است.



شکل ۳- نمونه‌ای از اعمال کنترل آزمایشی و تولید آزمایشی در یک طرح جامعه‌شناختی

فرضی (چلبی، ۱۳۹۰: ۹۱)

او می‌گوید بر اساس جامعه‌شناسی دورکیمی، فرض می‌شود که مسئول چنین ترتیب یا رابطه تجربی، «سازوکار تعامل اظهاری یا تعامل نمادی» به عنوان یک سازوکار مولد بنیانی باشد. هم‌چنین فرض می‌شود که سازوکار تعامل به ویژه از نوع اظهاری آن، مسئول انسجام اجتماعی و از ویژگی‌های اجتماع اخلاقی (و در واقع اجتماع مذهبی) است. بنابراین انتظار می‌رود این سازوکار در گروه‌های مذهبی، حضور فعال داشته باشد. ازاین‌رو برای لوکالیزه یا زمینه‌ای کردن رابطه تجربی بین تمایل به خودکشی و میزان پرهیزکاری، گروه‌های مذهبی در نظر گرفته می‌شوند (تولید آزمایشی). هم‌چنین برای اعمال کنترل آزمایشی، رابطه تجربی را در گروه‌های مذهبی با یک مذهب مشخص مثل اسلام، در چند کشور یا همان مذهب مثلاً کشورهای اسلامی عربی خاورمیانه مقایسه می‌کنیم (چلبی، ۱۳۹۰: ۹۱-۹۰). شکل ۳ نمونه کاربرد این روش را نشان می‌دهد.

بر اساس توضیحات فوق، با فرض این که آرایش بازار-دولت-جامعه مدنی بر کاهش نابرابری در مناطق جغرافیایی مختلف ممکن است تفاوت‌های نسبی داشته باشد، لازم است سازوکار مزبور لوکالیزه یا زمینه‌مند شود. ازاین‌رو برای این کار، مناطق جغرافیایی مختلف را در نظر می‌گیریم (تولید آزمایشی) و سازوکار مربوطه را بین آن‌ها مقایسه می‌کنیم (کنترل آزمایشی). نتایج این کار به‌طور خلاصه در جدول ۵ گزارش داده است.

جدول ۵- لوکالیزه کردن تأثیر بازار-دولت-جامعه مدنی در کاهش نابرابری (= مناطق جغرافیایی)

مناطق جغرافیایی	متغیرهای تأثیرگذار	ضرایب استاندارد Beta	GFI	Chi-square	P- Value
آمریکای لاتین	دولت جامعه مدنی بازار	-۰/۲۶ -۰/۲۶ -۰/۱۶	۰/۷۴	۲۱/۶۰	۰/۰۱
آفریقای زیر صحر	بازار دولت	-۰/۸۰ -۰/۱۱	۰/۹۱	۱۴/۹۴	۰/۰۶
شرق، جنوب و جنوب شرق آسیا	بازار دولت	-۰/۶۴ -۰/۵۷	۰/۷۴	۱۲/۶۱	۰/۰۱
اروپای شرقی	جامعه مدنی دولت بازار	-۰/۴۷ -۰/۳۱ -۰/۰۹	۰/۵۸	۱۵/۶۹	۰/۰۵

با توجه به جدول (۵) چند نکته باید توضیح داده شود:

اول) لوکالیزه کردن سازوکار موجب بهبود برازش مدل و ارتقای شاخص برازش تطبیقی (CFI) گردیده است؛ به این معنی که در نظر گرفتن خصائص جداگانه هر کشور و سطح توسعه آن، در تحلیل امری ضروری به نظر می‌رسد؛ دوم) هیچ‌یک از سازوکارها در منطقه شمال آفریقا و خاورمیانه معنادار نگردید که این خود می‌تواند در تحلیل‌های آینده و با کاربری روش‌های کیفی، به دقت مورد مذاقه و بررسی قرار گیرد؛

سوم) داده‌های این تحقیق در مناطق جغرافیایی نشان از عدم وجود رابطه متقابل بین سه ضلع دولت-بازار-جامعه مدنی است. از این رو ضرایب همبستگی دویه‌دوی متغیرها در مناطق جغرافیایی مختلف آزمون گردید. نتایج نشان داد که در دو منطقه شرق، جنوب و جنوب شرقی آسیا و آمریکای لاتین، بازار و دولت رابطه‌ای متقابل با یکدیگر داشتند (ضریب همبستگی به ترتیب = ۰/۹۱ و ۰/۹۶). در شمال آفریقا و خاورمیانه و آفریقای زیرصحرای بازار و جامعه مدنی رابطه‌ای متقابل با یکدیگر داشتند (ضریب همبستگی به ترتیب = ۰/۹۰ و ۰/۶۶). هم‌چنین در منطقه اروپای شرقی، هیچ‌یک از اقطاب فوق‌الذکر رابطه‌ای با یکدیگر نداشتند. البته این‌ها فقط وجود همبستگی بین متغیرها را به ما نشان می‌دهد و فاقد اطلاعاتی مبنی بر چگونگی رابطه علی بین آن‌ها است.

نتیجه‌گیری

هدف اصلی این نوشتار، بررسی آرایش دولت-بازار-جامعه مدنی در کاهش نابرابری و آزمون تجربی آن در بین کشورهای در حال توسعه بوده است. مرور ادبیات نظری نشان داد عمده راه‌حل‌های سیاستی عموماً بر یکی از دو قطب دولت یا بازار در کاهش نابرابری توجه داشته‌اند. در مقابل مدعای اصلی این مقاله بر این پایه شکل گرفته که برخلاف منطق دوکارتی یا/یا، هم دولت «و» هم بازار تأثیر بسزایی در کاهش نابرابری اقتصادی دارند؛ ضمن آن‌که جامعه مدنی هم در کنار و تعامل با دو قطب مذکور در این میان نقش دارد. این رویکرد، نوعی دیدگاه تحلیلی و در ساده‌انگارانه‌ترین صورت آن، بیان نوعی حالت

آرمانی در کاهش نابرابری است. هر یک از کشورها بنا به سطح توسعه خود یا نوع اقتصاد سیاسی مسلط، بر یکی از این ابعاد بیش تر تکیه دارند.

در این راستا نتایج تحقیق حاضر در بین کشورهای در حال توسعه نشان داد که هر یک از سه ضلع دولت-بازار-جامعه مدنی در کاهش نابرابری اقتصادی مؤثر بوده است. بازار با افزایش رشد و توسعه اقتصادی و ازدیاد فرصت‌های شغلی؛ دولت با افزایش سیاست‌های تنظیمی و تعدیلی (از جمله وضع مالیات برای ثروتمندان و تخصیص خدمات رفاهی) و جامعه مدنی با افزایش کانال‌ها و انجمن‌هایی برای بسط گفتمان‌های منطقی و مستدل. لیکن اثری از رابطه متقابل و آرایش مناسب بین این سه بعد وجود ندارد. این نکته تأیید کننده نظریه مک‌میلان است. او عنوان می‌کند «یک راه حل مناسب برای همه چیز وجود ندارد. این کاریکاتور (یا دولت یا بازار) در بحرانی مانند ایدز یا فقر که منطبق با جهانی تک‌بعدی نیست، شکل گرفته است. در مقابل باید رویکردی عمل‌گرایانه به بازار اتخاذ کنیم؛ بازار به خودی خود هدف نیست، تنها وسیله‌ای ناقص برای بالا بردن سطح زندگی مردم است. از این رو بازار می‌تواند هم «خوب» باشد و هم «بد» و این امر به طراحی آن بستگی دارد. برای مثال سازوکار بازاری که به درستی طراحی شده، مؤثرترین انگیزه برای اختراع داروهای حیاتی علیه ایدز و سایر بیماری‌هاست؛ اما این امر نیاز به قوانین و تصمیم‌گیری‌های شخص ثالثی هم دارد. به عبارتی دولت به تنظیم قواعد بازی در بازار یاری می‌رساند که کاری فراتر از وظیفه حفظ نظام حقوقی است (مک‌میلان، ۱۳۹۷).

جسوپ هم در این زمینه با تأکید بر این نکته از سه فضای استعاری برای تحقیقات در آینده می‌نویسد؛ شامل: یک فضای استعاری سیاسی و اقتصادی برای بازتعریف بین سرمایه و دولت - بهبود همکاری رابطه و مبادلات خصوصی-دولتی و مبادله اجتماعی؛ ۲. یک فضای استعاری سیاسی و اجتماعی برای بازتعریف رابطه بین دولت و جامعه مدنی طی جذب و شمول اجتماعی، مشارکت مدنی و افزایش همکاری و یک فضای تصویری اجتماعی و اقتصادی برای بازتعریف رابطه سرمایه و جامعه مدنی طی فرهنگ کارآفرینی، سرمایه اجتماعی، همکاری خصوصی-دولتی و لیبرالیسم اجتماعی (Jessop, 2022: 221).

در خاتمه و از مجموع توضیحات داده شده، می‌توان استراتژی‌های زیر را برای کاهش

نابرابری اقتصادی (تراکم درآمد و ثروت) در کشورها ارائه داد:

- در سطح بازار، باید راه ورود یکسان (افزایش فرصت‌ها) برای ورود به بازار کار و رفع موانع اجباری فراهم باشد؛ طوری که سیاست‌های اِعمالی افزایش فرصت‌ها برای ورود به بازار کار برای همه افراد را میسر کند (به تعبیری رالزی، این افزایش فرصت‌ها به ویژه باید زمینه بهره‌مندی محروم‌ترین‌ها را فراهم کند)؛

- قانون به‌طور مؤثری ابزارهای مؤثر برای طراحی بهینه بازار کار فراهم کند؛ برای مثال با وضع معیارهای قدرتمند، مانع از شکاف دستمزدی، پرداخت کمتر از حداقل دستمزد و کسورات غیرقانونی از حقوق کارگران شود؛

- دولت باید مفاد سیاست‌های خود را با توجه به گروه‌های درآمدی مختلف، تخصیص و بهینه‌سازی کند؛ برای دهک‌های پایین جامعه بیش‌تر بر تأمین درآمد عمومی، بیمه عمر و تضمین اشتغال توجه شود؛ برای دهک‌های متوسط به تضمین قوانین مناسب کار و کمک‌های دولتی برای تحصیل در مقاطع بالا توجه شود و برای دهک‌های بالای جامعه نیز عمدتاً مالیات بر ارث و ثروت ملحوظ گردد؛

- با افزایش دامنه و بسط جامعه مدنی، فرصت اجتماعی برای افراد برای عضویت در گروه‌های اجتماعی بیش‌تر و تدوین مسائل در عرصه عمومی بر اساس شیوه مجاب‌سازی صورت گیرد؛

- هر یک از سیاست‌های مزبور باید با توجه به شرایط نهادی و زمینه خاص کشورها، بومی‌سازی و انطباق داده شود.

تعارض منافع

تعارض منافع ندارم.

سپاسگزاری

از تمامی عزیزانی که بنده را در نوشتن این مقاله که بخشی از رساله دکتری اینجانب در دانشگاه شهید بهشتی بوده راهنمایی کردند، به ویژه استاد راهنمای محترم، جناب آقای دکتر مسعود چلبی و استاد مشاور گرامی، جناب آقای دکتر حسین اکبری، تشکر می‌نمایم.

تعامل متقابل بین دولت – بازار – جامعه مدنی و نقش آن... ، سقاباشی نایینی | ۴۷۵

پیوست: میانگین متغیرهای تحقیق بین کشورها (N = ۱۰۰)

کشورها	نابرابری اقتصادی	بازار	دولت	جامعه مدنی	کشورها	نابرابری اقتصادی	بازار	دولت	جامعه مدنی
افغانستان	۳۵/۳۷	۲۴/۴۹	۲۹/۳۱	۱۱/۵۴	جمهوری چک	۲۵/۵۲	۳۳/۸۱	۴۹/۴۳	۵۸/۵۴
آفریقای جنوبی	۸۵/۵	۳۹/۴۳	۴۷/۲۱	۵۶/۴۱	دومینیک	۴۹/۰۷	۳۲/۴۶	۳۰/۹۸	۲۶/۷۱
الجزیره	۳۳/۱۷	۳۶/۷۳	۶۳	۵/۲	اکوادور	۳۴/۲۳	۳۵/۴۴	۳۱/۲	۲۸/۹۵
آنگولا	۶۳/۴۶	۳۱/۹۹	۳۱/۴۴	۱۵/۹۷	مصر	۴۷/۸۳	۳۴/۴۲	۴۹/۱۱	۵/۴۳
آرژانتین	۳۵/۷۲	۳۷/۴۷	۳۹/۶۲	۴۴/۹۵	اتیوپی	۴۰/۴۷	۲۳/۲	۲۵/۷۲	۳۱/۰۶
آذربایجان	۳۲/۳۸	۳۱/۷۲	۳۷/۷۱	۱۱/۵۴	غنا	۴۵/۷۲	۲۳/۲۹	۲۵/۴۵	۴۵/۹۵
بحرین	۵۷/۹۴	۳۶/۲۸	۳۷/۲۳	۱۰/۷۳	گواتمالا	۴۹/۱۱	۳۱/۶۱	۳۰/۹	۴۶/۰۱
بلاروس	۲۸/۳۸	۳۵/۱۶	۳۵/۳۷	۶/۳۳	گینه	۳۷/۴۵	۲۵/۴۲	۲۹/۲۷	۲/۲
بنین	۶۱/۲۰	۲۱/۷۹	۲۸/۹۱	۴۵/۶۱	هائیتی	۴۹/۰۹	۲۳/۲۴	۳۷/۳۳	۲۸/۰۴
بورکینافاسو	۴۴/۲۸	۱۹/۸۱	۲۳/۵۴	۳۶/۳۷	هندوراس	۴۹/۰۸	۳۰/۱۶	۳۲/۴۱	۴۰/۴۲
بنگلادش	۳۷/۹۵	۲۸/۲۶	۱۵/۰۹	۱۶/۵	هند	۵۳/۸۸	۳۵/۵	۲۹/۰۱	۴۱/۶۶
بولیوی	۴۹/۰۵	۲۹/۳۳	۳۱/۴۴	۴۶/۰۱	اندونزی	۴۲/۱۱	۳۶/۸۸	۳۹/۵	۳۱/۲۴
برزیل	۷۰/۷۱	۵۳/۱۷	۴۲/۰۵	۵۲/۲۹	ایران	۴۸/۵۹	۴۱/۰۸	۳۵/۰۷	۱۲/۶۵
بلغارستان	۳۳/۴۲	۳۰/۵۵	۴۶/۷۵	۲۸/۹۳	عراق	۵۹/۴۱	۴۰/۶۲	۳۳/۱۴	۹/۶۴
بوروندی (بروندی)	۴۴/۳۹	۱۶/۸۳	۳۳/۰۵	۲۰/۶۲	آفریقای مرکزی	۶۹	۳۸/۸۹	۵۹/۲۴	۳۲/۶
کامرون	۵۴/۳۶	۳۰/۳۲	۱۹/۴۴	۱۴/۸۸	اردن	۴۶/۳۴	۲۹/۴۱	۳۵/۳۱	۱۰/۷۲
کامبوج	۴۲/۶۶	۱۵/۶۴	۴۴/۱۳	۲۱/۵۲	قزاقستان	۳۷/۸۹	۳۲/۴۲	۴۰/۳۷	۸/۷۹
چاد	۴۷/۴۵	۱۳/۵۷	۱۵/۶۳	۲۵/۳۷	کنیا	۴۸/۵۶	۲۹/۳۹	۳۰/۸	۱۸/۳۴
شیلی	۷۵/۵۹	۳۳/۳۸	۴۷/۴۱	۴۹/۴۲	مغولستان	۴۱/۱۸	۷۰/۱۲	۴۸/۷	۳۵/۵۵
چین	۴۶/۲۵	۳۷/۵۳	۴۰/۲۷	۵/۲۲	قرقیزستان	۳۳/۷۸	۳۱/۰۸	۳۵/۰۱	۲۸/۱۸
کلمبیا	۵۳/۱۴	۳۶/۴۵	۳۷/۷۲	۳۶/۶۴	کویت	۶۲/۶۶	۴۰/۸	۴۸/۶۷	۲۳/۹۲
کنگو	۶۴	۱۶	۲۷	۳۳	لائو	۴۳/۷۲	۲۷/۳۵	۵۰	۳/۸۵
جمهوری دموکراتیک کنگو	۶۵/۸۶	۱۷	۲۷/۲۸	۴۲/۱۷	لبنان	۶۹/۱۴	۳۲/۶۳	۵۱/۹۱	۳۳/۸
ساحل عاج	۴۶/۶۲	۲۴/۴۶	۲۷/۴۷	۱۷/۴۶	لیبی	۳۸/۸۸	۳۲/۶۷	۴۴/۲۱	۷/۴۸

کشورها	نابرابری اقتصادی	بازار	دولت	جامعه مدنی	کشورها	نابرابری اقتصادی	بازار	دولت	جامعه مدنی
کوبا	۳۴/۳۵	۳۰/۹۶	۵۰/۳۳	۱/۵۸	ماداگاسکار	۵۲/۰۲	۳۱/۳۹	۲۶/۹۹	۲۹/۳۳
مالاوی	۶۶/۲۱	۲۵/۸	۱۳/۷۳	۳۴/۴۴	السالوادر	۴۴/۳۶	۲۱/۹۰	۴۱/۸۱	۴۶/۴۹
مالی	۳۵/۳۳	۱۶/۶۷	۳۳	۵۶/۴۳	سنگاپور	۴۱/۷۳	۳۹/۸۱	۳۶/۳۷	۲۲/۹۶
مکزیک	۷۱/۹۹	۳۴/۸۵	۳۵/۹۵	۴۹/۸۸	سريلانکا	۴۷/۹	۲۶/۴۱	۳۸/۲۴	۳۱/۱۱
مراکش	۴۹/۴	۳۳/۶۷	۶۰/۸	۱۴/۳۴	سودان	۳۹/۶۱	۲۳/۰۴	۲۲/۵۱	۲/۵۱
موریتانی	۳۵/۲۱	۲۷/۷۱	۳۶/۱۲	۲۶/۳۹	سوریه	۵۲/۲۹	۳۷/۰۷	۶۳	۳/۲۳
موزامبیک	۷۶/۲۶	۲۵/۷۹	۳۵/۴۶	۲۹/۷	تاجیکستان	۳۶/۲۷	۲۶/۶۳	۳۹/۶۲	۱۳/۱۸
میانمار	۵۱/۹۹	۲۴/۹۳	۳۲/۵۹	۰/۶۹	تانزانیا	۴۶/۸۴	۲۴/۵۴	۲۲/۷۳	۱۹/۸۴
مالزی	۳۸/۸۶	۳۷/۱۱	۴۰/۳۳	۱۴/۴۷	تایلند	۶۰/۲۴	۳۳/۰۷	۴۰/۵۶	۳۶/۶۶
نپال	۳۶/۹۳	۱۶/۵۳	۱۹/۴۷	۱۷/۱۲	توگو	۴۷/۲۸	۱۷/۸۵	۳۵/۴۵	۱۵/۰۷
نیکاراگوئه	۴۹/۱۱	۲۴/۱	۳۲/۰۹	۴۱/۴۴	تونس	۳۶/۰۳	۲۵/۶۶	۵۴/۸۲	۱۱/۳۵
نیجریه	۴۱/۳۶	۳۱/۱۱	۲۸/۹۱	۳۳/۸۳	ترکیه	۵۵/۴۶	۳۶/۴۸	۴۹/۲	۱۳/۷
نیجر	۳۸/۲۱	۱۹/۵۱	۲۳/۸۴	۱۹/۲۹	ترکمنستان	۴۶/۷۷	۲۷/۶	۵۲/۴۲	۵/۷۷
کره شمالی	۳۷/۵۲	۵۵/۸۳	-	۰	اوگاندا	۵۴/۵۸	۲۶/۸۸	۲۹/۶۸	۱۱/۳۲
عمان	۶۴/۶۶	۲/۷۴	۶۸/۵	۱۳/۹۹	اکراین	۲۹/۸۹	۳۴/۹۶	۴۷/۰۴	۲۴/۶۱
پاکستان	۳۸/۷۲	۳۰/۴۳	۲۴/۲۷	۱۵/۷۲	اروگوئه	۳۵/۰۶	۳۱/۴۳	۴۴/۶۳	۵۳/۸۲
پاناما	۴۹/۱۱	۲۶/۹۲	۳۷/۶۶	۵۵/۵۶	ازبکستان	۴۱/۲	۲۷/۲۷	۱۸/۴۶	۵/۶۸
پاراگوئه	۴۹/۰۹	۳۳/۸۴	۳۱/۷۴	۳۹/۴۱	ویتنام	۴۰/۱۹	۲۹/۰۶	-	۹/۰۵
پرو	۶۲/۴۵	۳۷/۳	۳۲/۴۸	۳۴/۳۸	ونزوئلا	۴۹/۱۳	۳۹/۸۱	۴۴/۸۷	۳۷/۱۸
فیلیپین	۴۷/۰۹	۳۰/۳۵	۴۲/۷۴	۵۱/۷۸	یمن	۵۵/۸۱	۳۰/۳۷	۲۲/۱۵	۱۷/۹۱
رومانی	۳۵/۲	۳۲/۳۳	۴۷/۷۵	۳۰/۱۲	زامبیا	۷۵/۷۲	۲۶/۴۶	۲۵/۴۳	۴۲/۰۴
روسیه	۵۴/۵۲	۳۸/۴۹	۴۶/۷	۲۱/۲۴	زیمبابوه	۵۶/۶۴	۲۶/۲۳	۳۷/۵۷	۲۴/۳۶
رواندا	۶۵/۵	۱۸/۵۵	۳۰/۷۴	۳۶/۶۷	لهستان	۴۹/۲۴	۳۵/۶	۵۳/۸۱	۶۱/۲۴
عربستان سعودی	۶۲/۷۶	۳۹/۱۸	۴۳/۴۲	۰/۱۹	مجارستان	۴۷/۸۳	۳۲/۱۹	۸۹/۳۹	۴۵/۵۱
سنگال	۴۳/۹۷	۲۲/۷۶	۲۶/۲۴	۲۸/۹۱	امارات متحده عربی	۶۳/۶۵	۳۸/۸۱	۳۱/۹۶	۸
صربستان	۳۱/۶	۲۸/۵۱	۵۶/۰۵	۴۲/۴۹	کاستاریکا	۵۲/۹۶	۳۲/۰۵	۴۲/۷۷	۷۲/۲۲

Orcid

Niloofer Saghabashi

 <https://orcid.org/0009-0001-6500-6142>

منابع

- اسلیتر، دن و تونکیس، فرن. (۱۳۸۶)، جامعه بازار، بازار و نظریه اجتماعی مدرن، ترجمه حسین قاضیان، تهران: نی.
- برنت، کریستینا و هاگمجر، کریستوف (۱۳۹۷)، آیا کشورهای کم‌درآمد از عهده [مخارج] تأمین اجتماعی برمی‌آیند؟ در «ساختن جامعه شایسته؛ تأملی دوباره بر نقش تأمین اجتماعی در توسعه»، تألیف تاونسند، پیتر، مترجم: عظیمی، میکائیل، تهران: انتشارات علمی و فرهنگی.
- بروس، مایکل و باربن، استیون. (۱۴۰۱)، فقط استدلال، مهم‌ترین ۱۰۰ استدلال فلسفه غرب، ترجمه میثم محمدامینی، تهران: نشر نو.
- پیکتی، توماس. (۱۳۹۶)، سرمایه در قرن بیست و یکم، ترجمه محمدرضا فرهادی‌پور و علی صباغی، تهران: آمه.
- چلبی، مسعود. (۱۳۸۹)، جامعه‌شناسی نظم، تشریح و تحلیل نظری نظم اجتماعی، تهران: نی.
- چلبی، مسعود. (۱۳۹۰)، تحلیل اجتماعی در فضای کنش، تهران: نی.
- عجم‌اوغلو، دارون و راینسون، جیمز. (۱۳۹۶)، چرا ملت‌ها شکست می‌خورند؟ ریشه‌های قدرت، ثروت و فقر، ترجمه محسن میردامادی و محمدحسین نعیمی‌پور، تهران: روزنه.
- مک‌میلان، جان. (۱۳۹۷)، بازآفرینی بازار، تاریخ طبیعی بازارها، ترجمه زهرا عزیزی، ساعده عزیزی ثالث و جواد اقدس طینت، تهران: نی.

- Bruni, Luigino & Stefano Zmagni (2016). Civil Economy: Another Idea of the Market. Agenda Publishing Limited.
- Chancel, Lucas., & et al. (2022). World Inequality Report. Wid.world. <https://wir2022.wid.world/>.
- Esping-Anderson, Gosta & Myles, John. (2018). The Welfare State and Redistribution. In "Social Stratification: Class, Race, and Gender in Sociological Perspective", Edited by Grusky, David. New York: Routledge.
- Jessop, B. (2022). Putting Civil Society in its Place. The Policy Press.
- Lister, A. (2013). The "Mirage" of Social Justice: Hayek Against (and For) Rawls. Critical Review, 25(3-4), 409-444.

- Oxfam. (2023). Survival of the Richest.
<https://oxfamlibrary.openrepository.com/bitstream/handle/10546/621477/bp-survival-of-the-richest-160123-en.pdf>.
- Vallier, K. (2019). Rawls, piketty, and the critique of welfare-state capitalism. *Journal of Politics*, 81(1), <https://doi.org/10.1086/700108>
- Viotti, P. (2008). Who Cares about Inequality? Liberalism and Distributive Justice America. ProQuest Dissertations and Theses; A dissertation Submitted in Partial Satisfaction of the Requirements for the Degree of Doctor of Philosophy in Politics, University of California Santa Cruz.
- Dabla-Norris, E., Kochhar, K., Suphaphiphat, N., Ricka, F., & Tsounta, E. (2015). Causes and Consequences of Income Inequality: A Global Perspective. Staff Discussion Notes. <https://doi.org/10.5089/9781513555188.006>
- Gangl, K., Kirchler, E., Lorenz, C., & Torgler, B. (2018). Wealthy Tax Non-Filers in a Developing Nation: The Roles of Taxpayer Knowledge, Perceived Corruption and Service Orientation in Pakistan. In *Building Trust in Taxation*. <https://doi.org/10.1017/9781780684734.017>.
- Klie, T. (2009). Civil Society and Social Inequality, in "International Encyclopedia of Civil Society" edited by Anheier, H; Toepler, S & List, R. Springer Publication.
- Ray, S., & Singh, R. (2022). Do Wealthy Politicians Underreport Their Income? Evidence from General Election Data. SSRN Electronic Journal. <https://doi.org/10.2139/ssrn.4289312>
- Velez, J.L., & Mahecha, J.A. (2018). Can Wealth Taxation Work in Developing Countries? Quasi-Experimental Evidence from Colombia. Job Market Paper. https://www.iipf.org/papers/WealthTaxation_LondonoVelez_JMP.pdf

پایگاه‌های اطلاعاتی:

<http://www.bti-project.org/index/>
<http://data.worldbank.org/data-catalog/world-development-indicators>
<http://www.humanrightsdata.com/>
<http://www.wid.world>
<http://www.worldvaluessurvey.org/>
<http://taxfoundation.org/>
<https://www.worldbank.org/en/data/interactive/2019/05/21/worldwide-bureaucracy-indicators-dashboard>

استناد به این مقاله: سقاباشی نائینی، نیلوفر. (۱۴۰۳). تعامل متقابل بین دولت-بازار-جامعه مدنی و نقش آن در کاهش نابرابری اقتصادی؛ بررسی تطبیقی-کمی کشورهای در حال توسعه: ۲۰۱۹-۲۰۰۰، فصلنامه برنامه‌ریزی رفاه و توسعه اجتماعی، ۱۵(۶۱)، ۴۵۳-۴۷۸.



Social Development and Welfare Planning Journal is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License.